

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ

Гуманітарно-педагогічний факультет

ПОГОДЖЕНО
Декан гуманітарно-
педагогічного факультету,
кандидат філософ. наук, доцент

ДОПУСКАЄТЬСЯ ДО
ЗАХИСТУ
Завідувач кафедри соціальної
роботи та реабілітації,
доктор педагогічних наук,
доцент

Савицька І.М.
« » 2023 р.

Сопівник І.В.
« » 2023 р.

МАГІСТЕРСЬКА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему

«Соціальна робота з профілактики складних життєвих обставин в
осіб, що втратили роботу внаслідок військових дій»

Спеціальність 231 «Соціальна робота»

Освітня програма «Соціальна робота»

Орієнтація освітньої програми: освітньо-професійна

Гарант освітньої програми: доктор пед. наук, доцент Сопівник І. В.

Керівник магістерської роботи
к. пед. наук, старший викладач

Бондаренко Н.О
(підпис)

Виконав

Коновалов Д. І

(підпис)

КИЇВ – 2023

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ

Гуманітарно-педагогічний факультет

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри соціальної роботи

та реабілітації

доктор педагогічних наук, доцент

Сопівник І.В.

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ

« _____ » _____ 2023 р.

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ

ЗАВДАННЯ

ДО ВИКОНАННЯ МАГІСТЕРСЬКОЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

СТУДЕНТУ

Коновалов

Дмитро

Ігорович _____

(прізвище, ім'я, по батькові)

Спеціальність

231

«Соціальна

робота»

(код і назва)

Освітня

програма

_____»Соціально-психологічна

реабілітація»

(назва)

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ

Орієнтація освітньої програми освітньо-професійна
НУБІП України (освітньо-професійна або освітньо-наукова)

Тема магістерської кваліфікаційної роботи «Соціальна робота з профілактики складних життєвих обставин в осіб, що втратили роботу внаслідок військових дій»
НУБІП України затверджена наказом ректора НУБІП України від
“ ” 20 р. №

Термін подання завершеної роботи на кафедру »28» жовтня 2023 р.
НУБІП України (рік, місяць, число)

Вихідні дані до магістерської кваліфікаційної роботи: державні документи, посібники, словники, довідники, методична, наукова література, публікації щодо теми дослідження.

Перелік питань, що підлягають дослідженню:

1. Розкрити сутність проблеми безробіття під час війни.
2. З'ясувати шляхи підтримки людей, які залишились без роботи під час війни.
3. Обґрунтувати методи підтримки людей, які залишились без роботи під час війни.
4. Розробити практичні поради для осіб які втратили роботу під час війни.

Дата видачі завдання “ 28 ” вересня 2022 р.

Керівник магістерської кваліфікаційної роботи

Бондаренко Н.О.

НУБІП України (прізвище та ініціали) підпис

Завдання прийняла до виконання

Коновалов Д.І.

НУБІП України (підпис)
(прізвище та ініціали студента)

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

РЕФЕРАТ

Магістерська робота на тему «Соціальна робота в профілактики складних життєвих обставин в осіб, що втратили роботу внаслідок військових дій» складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаної літератури.

Робота містить 53 сторінок основного тексту, у списку використаної літератури наведено 23 літературних джерела.

У вступі до магістерської роботи визначені актуальність, мета, завдання, об'єкт, предмет, методи дослідження, практичне значення дослідження.

Основна частина магістерської роботи складається з трьох розділів.

У I розділі «Теоретичні засади соціальної роботи з особами, які опинились в складних життєвих обставинах, що втратили роботу під час війни».

У II розділі «Організаційно-методичні засади роботи соціальних служб із сім'ями, які опинились в складних життєвих обставинах, в Україні під час війни».

У III розділі «Результати дослідно-експериментальної роботи».

У висновках узагальнено результати дослідження щодо безробіття під час війни. Та надано рекомендації з надання допомоги людям, які опинилися в скрутному становищі.

Ключові слова: безробіття; війна; соціальна робота; роботодавець; підприємство; працевлаштування.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ ОСОБАМИ, ЯКІ ОПИНИЛИСЬ В СКЛАДНИХ ЖИТТЄВИХ ОБСТАВИНАХ, ЩО ВТРАТИЛИ РОБОТУ ПІД ЧАС ВІЙНИ	3 8
1.1. Особи в складних життєвих обставинах як об'єкт соціальної роботи.....	8
1.2. Державні стандарти надання соціальних послуг центрами соціальних служб в роботі з людьми, які опинились в складних життєвих обставинах під час війни	12
Висновки до першого розділу.....	22
РОЗДІЛ 2 ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ РОБОТИ СОЦІАЛЬНИХ СЛУЖБ ІЗ СІМ'ЯМИ, ЯКІ ОПИНИЛИСЬ В СКЛАДНИХ ЖИТТЄВИХ ОБСТАВИНАХ, В УКРАЇНІ ПІД ЧАС ВІЙНИ.....	24
2.1. Ведення випадку як спосіб організації надання індивідуальних послуг особам з дітьми в центрі соціальних служб.....	24
2.2. Сутність та досвід роботи з особами в складних життєвих обставинах в центрі соціальних служб	26
2.3. Методичні рекомендації для підвищення ефективності роботи соціальних служб з людьми, які опинились в складних життєвих обставинах під час війни.....	29
Висновки до другого розділу.....	40
РОЗДІЛ 3 РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДНО-ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОЇ РОБОТИ.....	41
3.1. Основні заходи допомоги безробітним, які втратили роботу у зв'язку з війною, основні методи допомоги у виборі нової професії, навчального закладу для отримання нової професії , або вибору нового місця роботи	41
Висновки до третього розділу	51
ВИСНОВКИ.....	52

НУБІП УкРАЇНИ

НУБІП УкРАЇНИ

НУБІП УкРАЇНИ

НУБІП УкРАЇНИ

НУБІП УкРАЇНИ

НУБІП УкРАЇНИ

НУБІП УкРАЇНИ

ВСТУП

НУБІП України

Сьогодні тривожним сигналом для українського суспільства є те, що значна частина людей вимагає соціально-педагогічної допомоги через проблеми, що виникають як між членами сім'ї, так і між людиною та її зовнішнім оточенням. Сучасний стан людини в Україні можна охарактеризувати як кризовий. Впала народжуваність, відбувається девальвація змісту сімейного життя, його орієнтування на виховання дітей. Люди втрачають роботу. Компанії закриваються, а робітників звільняють.

НУБІП України

Зростання кількості людей в складних життєвих обставинах обумовлено війною. Як наслідок збільшується число малозабезпечених сімей, міграція, в тому числі за межі держави, погіршення стану здоров'я населення, зміною традиційних ролей в сім'ї, особливо жінок, зростанням кількості розлучень, неповних сімей, насильства в сім'ї тощо. Людина – це основа суспільства, та саме від неї залежить, яким буде наше майбутнє.

НУБІП України

Актуальність обраної теми полягає в тому, що в обставинах, коли в суспільстві спостерігається тенденція збільшення людей, які опинилися в складних життєвих обставинах в наслідок війни, від фахівців соціальних служб

НУБІП України

вимагається володіння технологіями соціальної роботи з цією категорією клієнтів, вміння регулювати негативні процеси специфічними методами, і засобами впливу, адекватними індивідуальним особливостям випадків, з якими доводиться працювати.

НУБІП України

Значний науковий доробок щодо людей в складних життєвих обставинах представлений у працях А. А. Іванцова, Т. М. Грушавіна, М. М. Плоткін, В. М. Цедуйко, І. М. Клемантович., М. Д. Буянов, та ін.

НУБІП України

Актуальність вказаної проблеми, а також недостатність досліджень означеної площини питань визначили вибір теми магістерського дослідження – «Соціальна робота з профілактики складних життєвих обставин в осіб, що втратили роботу внаслідок військових дій».

НУБІП України

Мета дослідження полягає у тому, щоб на основі теоретично-практичного аналізу роботи соціальних служб з людьми, які опинилися в складних життєвих обставинах, сформулювати методичні рекомендації щодо підвищення її ефективності.

Завдання дослідження:

1. Охарактеризувати особливості функціонування людей, які опинились у складних життєвих обставинах під час війни, як об'єктів соціальної роботи.

2. Здійснити аналіз державних стандартів надання соціальних послуг особам, які опинились в складних життєвих обставинах.

3. Визначити професійні компетенції фахівця із соціальної роботи щодо підтримки осіб, які опинились в складних життєвих обставинах.

4. Проаналізувати інноваційні технології, форми і методи роботи фахівців центрів соціальних служб із людьми, які опинились в складних життєвих обставинах.

5. Розробити методичні рекомендації для підвищення ефективності роботи соціальних служб з особами, які опинились в складних життєвих обставинах і втратили роботу під час війни.

Об'єкт дослідження – соціальна робота з людьми, які опинились в складних життєвих обставинах і втратили роботу під час війни.

Предмет дослідження – процес організації роботи соціальних служб з людьми, які опинились в складних життєвих обставинах і втратили роботу під час війни.

Для розв'язання визначених завдань використовувались такі **методи** дослідження:

теоретичні – аналіз, порівняння, узагальнення, систематизація психологічної, педагогічної, методичної літератури та нормативних документів з проблеми дослідження;

емпіричні – анкетування; статистичні.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у тому, що розроблено рекомендації для підвищення ефективності роботи соціальної служби з людьми, які опинились в складних життєвих обставинах; здійснено теоретико-практичний аналіз методів роботи фахівців центрів соціальних служб із особами, які опинились в складних життєвих обставинах під час війни; подальшого розвитку та конкретизації набуло дослідження особливостей соціальної роботи з людьми, які опинились у складних життєвих обставинах.

Практичне значення одержаних результатів полягає у провадженні в практику діяльності рекомендацій для фахівців із соціальної роботи для підвищення якості та ефективності здійснення діяльності з особами, які опинились в складних життєвих обставинах під час війни. Установлені наукові факти та висновки можуть бути використані в роботі центрів соціальних служб, а також у процесі написання курсових, магістерських робіт.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, містить 59 сторінок, у списку використаної літератури наведено 84 літературних джерела. У роботі подано 2 таблиці, 9 рисунків та 1 додаток.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ З ОСОБАМИ, ЯКІ ОПИНИЛИСЬ В СКЛАДНИХ ЖИТТЄВИХ ОБСТАВИНАХ, ЩО ВТРАТИЛИ РОБОТУ ПІД ЧАС ВІЙНИ

1.1. Особи в складних життєвих обставинах як об'єкт соціальної роботи

Людина є однією з основних складових суспільства, що забезпечує його стабільність та порядок, передаючи новому поколінню основні цінності, правила та норми. Протягом свого життя людина може входити в різні соціальні групи, такі як школа, інститут, робочий колектив, але лише сім'я супроводжує людину з самого народження. В сім'ї відбувається соціалізація особистості на мікрорівні, формується розумовий розвиток дитини, розвиваються її здібності та потенційні можливості, визначаються ціннісні орієнтації [4]. У педагогії та психології акцентується увага на впливі сімейного оточення, важливості ставлення батьків до дітей та один до одного, а також організації спільної діяльності на психічний та емоційний розвиток дитини (В. Абраменкова, Л. Виготський, Т. Говорун, А. Захаров, Я. Коменський, В. Котирло, І. Кон, М. Лісіна, А. Олдерс, А. Личко, А. Петровський, В. Столін, Л. Шнейдер). Сприятлива атмосфера в сім'ї є основною потребою людини, яка повинна бути задоволена в першу чергу.

Коли ми говоримо про інститут сім'ї, ми маємо на увазі не лише саме поняття сім'ї, але і інші складові, такі як інститут шлюбу, батьківства, соціального захисту дитинства та материнства, які утворюють комплексну структуру інституту сім'ї. На сьогоднішній день сучасна сім'я опинилася в складних умовах. Суспільство має бути обережним стосовно можливих наслідків її кризового стану і впливу на сімейні відносини, особливо в різних типах сімей у складних життєвих обставинах, таких як війна чи втрата роботи. Державна політика повинна спрямовуватися на підтримку здорових та емоційно стабільних

сім'ї, де батьки можуть забезпечити базові потреби дитини. Це важливо для функціонування держави та створення робочих місць. Під «здоровою людиною» розуміється не лише фізичний стан, а й здатність задовольняти різноманітні потреби та виконувати соціальні функції, такі як взаємодія та відповідальність.

Здорова людина відчуває приналежність до соціуму та має здатність до відкритого спілкування.

Особі в складних життєвих обставинах є об'єктом соціальної роботи, і їхня ситуація вимагає уваги та підтримки з боку соціальних працівників і служб.

Такі обставини можуть включати економічні труднощі, безробіття, наявність інвалідності, насильство, бездіття, проблеми з житлом, міграційний стан, відсутність освіти, адикції, соціальну ізоляцію, а також інші труднощі, які впливають на їхнє фізичне та психосоціальне благополуччя.

Соціальна робота з цими особами має на меті забезпечити їхню соціальну інтеграцію, поліпшення якості життя та забезпечення доступу до необхідних ресурсів і послуг. Деякі ключові аспекти роботи соціальних працівників з особами в складних життєвих обставинах включають:

Оцінка потреб та ресурсів: Визначення конкретних потреб та ресурсів осіб у складних обставинах для розробки індивідуальних планів допомоги та підтримки.

Психосоціальна підтримка: Надання емоційної та психологічної підтримки для допомоги особам у подоланні стресів та труднощів, пов'язаних із їхньою ситуацією.

Розвиток навичок та здібностей: Сприяння розвитку навичок самоменеджменту, пошуку роботи, комунікації, розв'язання проблем та інших умінь, необхідних для самостійного функціонування.

Послуги з працевлаштування: Допомога у знаходженні роботи та підготовці до працевлаштування, враховуючи індивідуальні навички та можливості.

Доступ до освіти та тренінгів: Забезпечення можливостей для отримання освіти, тренінгів та професійного розвитку, щоб підвищити конкурентоспроможність на ринку праці.

Соціальна адвокація: Представлення інтересів та прав осіб у складних обставинах перед різними установами та органами, а також надання їм необхідної інформації.

Будівництво соціальних мереж: Сприяння встановленню позитивних соціальних зв'язків та спільнот, які можуть служити джерелом підтримки.

Специфіка роботи з кожною особою може вимагати індивідуального підходу, орієнтованого на її унікальні потреби та обставини.

Кожна людина може зіткнутися з сімейними кризами під час різних стадій життєвого циклу, таких як адаптація до ролей чоловіка та жінки, народження дитини, підлітковий вік дитини, пенсія та старість. У ці періоди людина балансує між можливістю розвитку та ризиком виникнення додаткових проблем, що можуть призвести до вразливого стану, особливо під час війни. Вразливість - це стан незахищеності та нездатності витримати зовнішні впливи середовища. В умовах війни цей стан може виникати несподівано. Вразливість визначається здатністю людини самостійно подолати проблеми та стресові ситуації.

Біологічні фактори ризику в попаданні в складні життєві обставини переважно пов'язані зі станом здоров'я, такими як спадковість, життєвий стиль батьків, різні форми залежності, стан здоров'я в групі, порушення емоційного розвитку, фізичні чи психічні захворювання. Згідно з законодавством, складні життєві обставини можуть виникнути через певні фактори, такі як пізній вік, тривалі хвороби, що вимагають довготривалого лікування, або невиліковні хвороби, психічні розлади, порушення поведінки, інвалідність, відсутність житла та роботи, низький матеріальний стан, стресові ситуації в родині, пов'язані з розлученням, ухиленням батьків від виконання батьківських обов'язків, включаючи жорстоке поводження з дитиною або насильство в сім'ї, відсутність або втрата соціальних зв'язків, попадання в ситуацію торгівлі людьми, шкода,

завдана бойовими діями, пожежею, стихійним лихом. Під впливом цих факторів, при наявності стану вразливості, сім'я або особа опиняється в складних умовах, які негативно впливають на їхній розвиток і функціонування. Таким чином, складні життєві обставини - це обставини, які об'єктивно порушують життєдіяльність особи чи сім'ї, зробивши їх неспроможними самостійно дбати про своє сімейне чи особисте життя та брати участь у суспільному житті. Це скрутна життєва ситуація, яку людина не може подолати без зовнішньої допомоги.

Термін «неблагополуччя» відносно людей у складних життєвих обставинах важко однозначно сформулювати для опису всіх випадків. Тому в наукових працях можна зустріти різні терміни, такі як «дисфункціональна», «девіантна», «особа в групі ризику», «кризова» і т.д. Існуючі класифікації не суперечать, а доповнюють один одного. Класифікація людей за ознаками «неблагополуччя» потрібна фахівцю, який працює з людиною, для того, щоб ефективно визначити шляхи вирішення існуючих проблем. Цю класифікацію можна провести за особливостями поведінки людини, такими як алкогольна залежність тощо. Таким чином, особи, які опинилися в складних життєвих обставинах, потребують соціальної підтримки, оскільки порушується їхня життєдіяльність, а відсутність внутрішніх ресурсів для подолання проблеми самостійно призводить до необхідності отримання соціальних послуг. Класифікація людей за ефективністю процесу роботи.

1.2. Державні стандарти надання соціальних послуг центрами соціальних служб в роботі з людьми, які опинились в складних життєвих обставинах під час війни

Людина постійно розвивається і переживає ряд динамічних змін. Тому, при належному, тактовному та вмілому наданні підтримки, соціально вразлива особа зможе подолати труднощі та продовжити свій розвиток. Закон України «Про соціальні послуги», який набув чинності у 2020 році, став інноваційним кроком у системі соціального захисту людей, регулюючи процес надання соціальних послуг сім'ям з дітьми, які перебувають у кризі.

Цей закон визначає правову основу, методи та способи організації допомоги, а також суб'єкти, які співпрацюють для надання цієї допомоги. Це включає уповноважені органи у сфері соціальних послуг, державні та недержавні надавачі соціальних послуг, а також фізичні особи, які реалізують соціальну політику.

Державні органи включають Верховну Раду України, Кабінет Міністрів України, органи виконавчої влади та міністерства різного профілю, такі як Міністерство соціальної політики, Міністерство охорони здоров'я, Міністерство освіти та науки, Міністерство внутрішніх справ. Недержавні організації, які надають соціальні послуги, включають громадські об'єднання, благодійні фонди, відділення міжнародних організацій, Товариство Червоного Хреста і інші. Фізичні особи, які працюють із соціально вразливими особами, включають вчителів, медичних працівників, фахівців із соціальної роботи, соціальних педагогів, психологів та волонтерів.

Отримувачі соціальних послуг – об'єкти соціальної роботи, до яких застосовується соціальна робота. Термін «об'єкти соціальної роботи» може включати всіх громадян в широкому сенсі, але в узкому сенсі це ті, хто потребує підтримки в процесі соціалізації. Соціальні послуги спрямовані на попередження та надання допомоги тим, хто опинився в складних ситуаціях, або має високий

ризик опинення в таких ситуаціях. Згідно із Законом України «Про соціальні послуги», їх можна класифікувати як соціальну профілактику, соціальну підтримку та соціальне обслуговування.

Термін «профілактика» може визначатися різним чином в різних наукових дисциплінах. У соціальній роботі це розглядається як система заходів, спрямованих на попередження відхилень у навчанні, вихованні та розвитку особистості. За визначенням О. Безпалько, профілактика - це напрям соціально-педагогічної діяльності, що передбачає комплекс заходів у різних сферах, спрямованих на попередження та обмеження негативних явищ у соціальному середовищі. Соціальні послуги, спрямовані на соціальну профілактику, призначені для уникнення виникнення складних життєвих обставин та запобігання потраплянню людини в такі ситуації.

Згідно з розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14 квітня 2021 р. № 404, яке затверджує Положення про Єдину інформаційну систему соціальної сфери, термін «соціальна підтримка» визначається наступним чином: це соціальні виплати, пільги, послуги, надання яких інституціями соціального захисту здійснюється за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів, Пенсійного фонду України, Фонду соціального страхування України та інших джерел, що не суперечать законодавству. Однак у реальному житті соціальна підтримка для окремої особистості означає не лише матеріальне забезпечення та фізичний комфорт, а й емоційний комфорт, відчуття належності до турбуючої спільноти.

Саме тому соціальна підтримка включає різні аспекти:

- Емоційна підтримка: ґрунтуючись на довірі та прийнятті, може бути надана близькими людьми або колегами по роботі.
- Інструментальна підтримка: включає в себе фінансову допомогу та соціальні послуги, наприклад, денний догляд чи соціальний супровід, які полегшують організацію сімейного життя та допомагають вирішити питання психічного здоров'я.

- Інформаційна підтримка: надається установами різних галузей, сприяючи інформуванню про актуальні питання (правові, медичні, соціальні, освітні).

- Групова підтримка: надається через групи взаємодопомоги, наприклад, для батьків-вихователів прийомних сімей чи для тих, хто стикнувся із сімейним насильством.

Соціальне обслуговування, визначене законом України «Про соціальні послуги,» спрямоване на мінімізацію негативних наслідків життєвих труднощів, відновлення соціального статусу та підтримку життєдіяльності особи чи сім'ї. Це здійснюється через соціально-профілактичну роботу та надання соціальних послуг, орієнтованих на адаптацію, соціальну реабілітацію та відновлення особи у суспільстві.

Центри соціальних служб, згідно з положенням від 1 червня 2020 р. № 479, виконують завдання з проведення роботи з вразливими групами населення та/або тими, хто перебуває в складних життєвих обставинах, надаючи соціальні послуги, такі як соціальна адаптація, інтеграція та реінтеграція, консультування та інше. Вони регулюються державними стандартами соціальних послуг, які визначають умови та порядок надання послуги, показники якості, а також класифікатором соціальних послуг.

Базова послуга «соціальної профілактики» призначена для осіб, сімей або груп осіб, що перебувають у складних життєвих обставинах або відносяться до вразливої категорії населення. Згідно з Державним стандартом соціальної послуги профілактики, цей термін означає «комплекс заходів, спрямованих на попередження, обмеження та зупинення негативних соціальних і особистісних явищ та їх наслідків у соціальному середовищі, реалізований за допомогою різних інструментів впливу соціального, юридичного, педагогічного, психологічного характеру».

Соціальна профілактика поділяється на три види: первинну, спрямовану на виявлення та усунення причин негативних явищ, вторинну, яка має на меті

обмежити їх поширення та попередити загострення ситуацій, і третинну, що передбачає реабілітаційні заходи та покращення якості життя тих, хто вже живе з наслідками ризикованої поведінки.

Соціальна послуга може надаватися на рівнях громади, групи чи індивіда (сім'ї). Отримувачами послуги переважно є особи чи сім'ї, і звернення особи є підставою для надання послуги. Терміни надання послуги визначаються на підставі оцінки потреб фахівцями і можуть бути визначені в договорі між сторонами.

Основні заходи соціальної профілактики включають просвітницьку роботу, довідкові послуги та розповсюдження інформаційних матеріалів і засобів.

Щодо соціальної послуги «представництво інтересів», це допомога особам та сім'ям у складних життєвих обставинах, зокрема бездомним, особам засудженим, громадянам похилого віку тощо. Ця послуга включає посередницькі дії та заходи, такі як допомога в оформленні документів, реєстрації місця проживання, оформленні інвалідності, веденні переговорів та вирішенні проблем. Терміни надання послуги визначаються індивідуальним планом, який складається на підставі оцінювання потреб отримувача

Державний Стандарт, схвалений наказом Міністерства соціальної політики України від 02.07.2015 № 678, визначає соціальну послугу «консультування» як базову і просту послугу, спрямовану на допомогу отримувачу послуг у виході із складної життєвої ситуації, адаптації до нових умов проживання та усунення обмежень життєдіяльності. Основна мета консультування - стимулювати клієнта приймати власні рішення та впоратися з проблемами. Різновиди консультування включають коротко-, середньо-, та тривале консультування, разове, кризове, та вуличне консультування.

При разовому, кризовому, та вуличному консультуванні допомога надається безпосередньо при зверненні, без складання плану супроводу та укладання договору. У випадках коротко-, середньо-, та тривалого

консультування укладається договір та розробляється індивідуальний план надання соціальної послуги.

Методи консультування (індивідуальне, групове, сімейне) обираються надавачем послуги. Основні завдання консультування включають аналіз життєвої ситуації, навчання отримувача послуг навичкам виходу із складної ситуації, поліпшення психологічного стану, інформування з соціально-правових питань, формування та розвиток соціальних навичок.

Консультування може проводитися в стаціонарних умовах, дистанційно в телефонному або онлайн режимах, та може включати залучення інших фахівців за згодою отримувача послуги.

Стандарт соціальної послуги «кризового та екстреного втручання», схвалений наказом Міністерства соціальної політики України від 01.07.2016 № 716, передбачає термінове втручання в ситуаціях, коли існують травматичні події

та обставини, що можуть загрожувати життю та здоров'ю особи. Терміни надання послуги у цьому випадку скорочені, а вчинення дій відбувається не пізніше ніж протягом 24 годин або негайно у випадку загрози життю. Кризове втручання може бути здійснене в телефонному режимі, екстреній допомозі, короткочасній кризовій допомозі, або кризовому консультуванні, спрямованому

на вирішення першочергових проблем особи

Висновки до першого розділу

У процесі децентралізації в Україні, спрямованої на посилення ролі органів місцевого самоврядування в соціальному захисті людей та дитинства, відбулася реформа системи соціальних послуг. Основна мета цієї реформи - забезпечити професійну підтримку громадян, які входять до незахищених верств населення, особливо тих, хто потрапив в складні життєві обставини або має високий ризик опинитися в таких обставинах.

Для досягнення цих цілей необхідні кваліфіковані фахівці із знаннями та навичками в галузі психології, педагогіки, менеджменту, освіти, медицини та інших сфер. Вони повинні бути здатні визнавати кризові ситуації, аналізувати їх та знаходити шляхи їх вирішення або мінімізації наслідків. Фахівець із соціальної роботи, маючи відповідну освіту та кваліфікацію, координує процес виявлення сімей у складних обставинах, оцінює їхні потреби в соціальних послугах та надає ці послуги відповідно до державних соціальних стандартів.

Соціальна підтримка та робота фахівця із соціальної роботи мають бути спрямовані на допомогу особі в контексті сім'ї, особливо якщо це стосується дитини. Сім'я повинна вважатися активним учасником процесу надання соціальних послуг, беручи участь у подоланні кризи чи складної ситуації, а не лише отримуючи послуги.

Соціальні послуги спрямовані на профілактику, запобігання та вирішення або мінімізацію наслідків складних життєвих обставин. Дотримання державних соціальних стандартів під час надання послуг сприяє підвищенню якості їх надання, забезпечує оцінку послуги та підвищує рівень довіри до роботи фахівців, а також захищає особисті права отримувачів та надавачів послуг. Наявність стандартів також дає можливість планувати та оцінювати етичні та правильність запланованих заходів для надання соціальних послуг

РОЗДІЛ 2.

ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ РОБОТИ СОЦІАЛЬНИХ СЛУЖБ ІЗ СІМ'ЯМИ, ЯКІ ОПИНИЛИСЬ В СКЛАДНИХ ЖИТТЄВИХ ОБСТАВИНАХ, В УКРАЇНІ ПІД ЧАС ВІЙНИ

2.1. Ведення випадку як спосіб організації надання індивідуальних послуг особам з дітьми в центрі соціальних служб

З початку 2020 року, із введенням в дію Закону України «Про соціальні послуги», на законодавчому рівні в Україні впроваджено поняття «ведення випадку» в технологію соціальної роботи. В роботі з випадком (case management) передбачено аналіз конкретних життєвих обставин, координацію дій спеціалістів та моніторинг ситуацій з метою вирішення психологічних, міжособистісних та соціальних труднощів клієнта.

Ведення випадку у соціальній роботі розвивається з початку ХХ століття та включає ідентифікацію осіб із специфічними потребами, розробку та реалізацію плану, за яким соціальні, навчальні та медичні ресурси використовуються максимально ефективно для досягнення успішного результату при оптимальному використанні ресурсів. Ведення випадку є інструментом оптимізації затрат, підвищення ефективності та раціонального використання послуг і ресурсів.

Ведення випадку — це систематичний та структурований процес, спрямований на надання індивідуальних послуг особам з дітьми в центрі соціальних служб. Цей підхід дозволяє працівникам соціальної служби взаємодіяти з клієнтами, сприяючи їхньому соціальному та емоційному благополуччю. Нижче представлено кроки та принципи ведення випадку в центрі соціальних служб для осіб з дітьми:

1. Оцінка потреб: Почніть з ретельної оцінки потреб осіб та їхніх дітей. Визначте основні проблеми, використовуючи інструменти та методи оцінки.

2. Визначення мети та цілей: Згодом спільно з клієнтом визначте конкретні мети та цілі, які вони хочуть досягти. Це може бути поліпшення умов життя, забезпечення дітей освітою, розв'язання проблем з житлом тощо.

3. Розробка індивідуального плану дій: Спільно з клієнтом розробіть індивідуальний план дій, який містить конкретні кроки та стратегії для досягнення визначених цілей.

4. Збір та аналіз інформації: Збирайте і аналізуйте інформацію про клієнтів та їхні сім'ї, включаючи їхні потреби, ресурси, сильні сторони та проблеми.

5. Планування послуг: Розробіть план послуг, які можуть бути надані, щоб відповісти на конкретні потреби та допомогти досягти мети.

6. Реалізація плану: Проводьте послуги відповідно до розробленого плану, включаючи консультації, навчання, підтримку та інші форми допомоги.

7. Моніторинг та оцінка: Систематично моніторте прогрес клієнтів у досягнанні їхніх цілей та вносьте корективи в план, якщо це необхідно.

8. Завершення випадку: Підсумуйте та оцінюйте результати, здійснені в ході надання послуг, та підготуйте клієнта до завершення випадку.

9. Документування: Забезпечте детальне документування всіх етапів ведення випадку, включаючи вхідні та вихідні дані, визначені цілі, плани та проведені послуги.

10. Комунікація та співпраця: Забезпечте відкриття та ефективну комунікацію між клієнтом та всіма працівниками соціальної

служби, а також співпрацю з іншими агенціями та службами для комплексного підходу.

11. Етичні стандарти: Дотримуйтеся високих етичних стандартів у всіх взаємодіях з клієнтами, забезпечуючи конфіденційність та повагу їхніх прав.

12. Тривалість ведення випадку: Враховуйте, що тривалість ведення випадку може бути різною в залежності від потреб та динаміки ситуації. Деякі випадки можуть вимагати довгострокової підтримки, тоді як інші можуть завершитися після досягнення конкретної мети.

13. Залучення клієнтів: Залучайте клієнтів у весь процес прийняття рішень та планування послуг. Створіть партнерське середовище, де їхні голоси та думки слухаються та враховуються.

14. Сімейний підхід: У випадках, пов'язаних із сім'ями та дітьми, враховуйте сімейні взаємозв'язки та прагніть до забезпечення гармонії та благополуччя всієї родини.

15. Навчання та розвиток: Надавайте клієнтам можливості для навчання та розвитку, що може поліпшити їхні навички, підвищити конкурентоспроможність на ринку праці та забезпечити стійкий успіх у майбутньому.

16. Адаптація до змін: Будьте готові адаптувати плани та стратегії в разі змін у ситуації клієнта або нових викликів, що можуть виникнути під час надання послуг.

17. Робіть акцент на позитивні результати: Виділяйте та відзначаєте позитивні зміни та досягнення, щоб підтримати моральний стан та мотивацію клієнтів.

18. Підготовка до завершення випадку: Перед завершенням випадку підготуйте клієнта до самостійного вирішення проблем та надайте необхідні ресурси для подальшого успішного функціонування.

19. Оцінка власної роботи: Регулярно оцінюйте власну роботу та ефективність ведення випадку, здійснюючи внутрішню аудиторію та враховуючи отримані відгуки від клієнтів.

20. Професійний розвиток: Продовжуйте вдосконалювати свої професійні навички, беручи участь у тренінгах, семінарах та інших формах професійного розвитку для оптимізації надання послуг та ведення випадків.

21. Ці принципи та кроки допоможуть забезпечити систематичність, ефективність та індивідуальний підхід у веденні випадку в центрі соціальних служб для осіб з дітьми.

Ведення випадку сприяє індивідуалізації та ефективності послуг, дозволяючи адаптувати підхід до конкретних потреб та умов кожного клієнта.

Впровадження цієї технології в роботу центру соціальних служб надає можливість враховувати найкращі інтереси людини, залучати різні ресурси установ для розв'язання проблем, відстежувати та моніторити результати. Цей міждисциплінарний підхід застосовується до кожної сім'ї окремо, враховуючи її особливості та можливості громади. Фахівець із соціальної роботи центру соціальних служб виконує роль менеджера (координатора) при роботі з вразливими категоріями населення чи сім'ями в складних обставинах, від аналізу ситуації до оцінки якості послуг.

Особлива увага приділяється сім'ям, які отримують допомогу при народженні дитини, самотнім матерям, сім'ям із ухилянням від сплати аліментів, а також особам чи дітям з інвалідністю. Управління соціального захисту населення, реалізуючи соціальну підтримку, здійснює призначення та виплату державних соціальних допомог, а також координує заходи щодо протидії насильству в сім'ї. Управління може повідомляти центр соціальних служб про постраждалих осіб для надання соціальних послуг у випадках потреби.

Співпраця з мешканцями громади та формування розуміння серед громадян про важливість врахування потреб сімей у складних життєвих

обставинах є ключовим аспектом діяльності центру соціальних служб. Зрозуміння того, що ігнорування потреб таких сімей може призвести до погіршення соціальної ситуації всієї громади, визначається єдністю органів влади та активною участю мешканців у громадському житті. Таким чином, подання повідомлень від громадян вказує на громадянську позицію та зацікавленість мешканців у співпраці для надання допомоги конкретній сім'ї у подоланні труднощів або мінімізації їхніх наслідків.

До введення реєстру отримувачів соціальних послуг в системі центрів соціальних служб використовувався облік сімей у складних обставинах, де зберігалась загальна інформація про родину разом із відомостями про послуги та результати взаємодії з родиною. Впровадження реєстру отримувачів послуг дозволяє автоматизувати процес введення та використання інформації. У практичній роботі фахівців із соціальної роботи центру соціальних служб облік сімей у реєстрі стає можливістю самостійно виявляти сім'ї, які потребують соціальних послуг.

2.2. Сутність та досвід роботи з особами в складних життєвих обставинах в центрі соціальних служб

З метою запобігання виникненню ситуацій раннього соціального сирітства, спеціалісти з соціальної роботи активно надають соціальні послуги вагітним жінкам та матерям з дітьми, які потрапили у складні життєві обставини.

Оскільки багато молодих матерів мають обмежені знання щодо планування вагітності, стикаються з фінансовими труднощами та не мають достатньої підтримки зі сторони родичів, це може призвести до ризику відмови від новонародженої дитини. З метою забезпечення найбільш ефективної допомоги,

з жінками проводяться бесіди та консультації з питань здорового способу життя, розробки сімейного бюджету для задоволення потреб дитини, а також можливостей оселення до установ, які надають притулок, зокрема до комунальної установи «Центр матері та дитини».

З метою забезпечення інтегрованої роботи з клієнтом, фахівець з соціальної роботи може направляти сім'ю до інших установ, які можуть допомогти у вирішенні проблем сім'ї в умовах складних життєвих обставин! Такі направлення сім'ї/особи здійснюються відповідно до форми, затвердженої наказом Міністерства соціальної політики України від 13 липня 2018 року № 1005.

Сутність роботи з особами в складних життєвих обставинах в центрі соціальних служб:

1. Індивідуалізований підхід: Кожна особа, яка опинилася в складних життєвих обставинах, має унікальний набір потреб та викликів.

Індивідуалізований підхід передбачає аналіз конкретних потреб та розробку персоналізованих планів допомоги.

2. Партнерство та співпраця: Робота з клієнтами важлива, але також важливо взаємодіяти з іншими організаціями, установами та фахівцями, щоб забезпечити комплексну та збалансовану підтримку.

3. Психосоціальна підтримка: Одна з ключових компонент роботи з особами в складних обставинах – це надання психосоціальної підтримки. Це включає в себе слухання, емпатію та сприяння психічному благополуччю клієнта.

4. Емпвермент: Забезпечення клієнтів засобами та навичками для самостійного вирішення проблем та прийняття рішень. Розвиваючи емпвермент, соціальні служби створюють умови для змін та самореалізації.

5. Попередження виключення: Основною метою роботи є не тільки надання допомоги в труднощах, але і попередження можливого виключення з соціуму та сприяння поверненню до повноцінного життя.

6. Досвід роботи з особами в складних життєвих обставинах в центрі соціальних служб:

7. Кейс-менеджмент: Застосування системи кейс-менеджменту дозволяє структурувати роботу з кожним клієнтом, визначаючи конкретні цілі та кроки для досягнення успіху.

8. Терапевтичні групи: Організація терапевтичних груп дозволяє клієнтам ділитися своїм досвідом, навчатися від інших та отримувати взаємну підтримку.

9. Професійна підготовка та реабілітація: Надання можливостей для професійної підготовки та реабілітації сприяє відновленню особистої гідності та впевненості у власних силах.

10. Мережі партнерів: Залучення до роботи з клієнтами широкого спектру партнерів, таких як школи, медичні установи, благодійні організації, роботодавці, що створює комплексний підхід.

11. Система оцінки та вдосконалення: Постійна система оцінки якості послуг та механізми вдосконалення роботи на основі отриманих результатів допомагає підтримувати високі стандарти роботи.

Досвід роботи з особами в складних ж

З метою інформування мешканців громади про асортимент соціальних послуг та умови їх отримання проводиться розголошення діяльності у соціальних мережах, зокрема на Facebook, а також в засобах масової інформації.

Фахівці беруть участь у брифінгах, де висвітлюється соціальна тематика, наприклад: «Допомога дітям, які втратили родину або опинились в складних життєвих обставинах», «Взаємодія з правоохоронними органами для безпеки мешканців громади», «Безпека дітей на першому місці». Крім того, вони беруть участь у засіданнях комісій, які вирішують питання сімей та осіб, які належать

до вразливої групи населення, виступають на батьківських зборах, радах профілактики та інших заходах.

З метою вивчення роботи фахівців з соціальної роботи з сім'ями, які потрапили у складні життєві обставини, було проведено анкетування членів таких сімей, що отримували послугу «соціальний супровід» Сумського міського центру соціальних служб. За результатами опитування 50 отримувачів послуг центру соціальних служб у Сумах, які перебували в складних життєвих обставинах, стало відомо, що найчастіше вони дізнавалися про соціальні послуги під час візитів фахівця із соціальної роботи до їхньої родини. Отже, із запитань анкети найбільше виявилось, що інформацію про соціальні послуги отримують вони в процесі взаємодії із фахівцями соціальної роботи.

На запитання щодо того, чи задовольняла вас регулярність візитів фахівця із соціальної роботи до вашої родини, отримали такі відповіді: 21 особа висловила позитивне ставлення, 26 осіб вказали на бажання меншої частоти візитів, а 3 особи вважали, що візитів було замало.

Щодо запитання, чи маєте намір звертатися до центру соціальних служб у випадку, якщо у вашій родині виникнуть життєві труднощі, отримали такі відповіді: 44 особи позитивно відгукнулися, 3 особи відмовились, а 3 особи зазначили, що складно визначити.

Враховуючи, які конкретні заходи сприяли вирішенню складних життєвих обставин, отримали такі результати: представництво інтересів в інших установах — 36 осіб, систематичне відвідування родини — 25 осіб, бесіда з членами родини — 24 особи, психологічна підтримка — 21 особа, сімейна нарада — 3 особи, тренінг — 3 особи, а ще 4 особи зазначили інші важливі аспекти, такі як «придбання їжі», «погашення боргів за комунальні послуги», «придбання житла», «отримання прописки».

Опитані висловили високий рівень задоволеності заходами, які здійснювали фахівці з соціальної роботи. Це підтверджується тим, що 88% отримувачів послуг висловили намір звертатися до фахівців із соціальної роботи в майбутньому у випадку виникнення потреби.

2.3. Методичні рекомендації для підвищення ефективності роботи

соціальних служб з людьми, які опинились в складних життєвих обставинах під час війни

Забезпечення базовими соціальними послугами осіб, які опинились в складних життєвих обставинах, є відповідальністю органів місцевого самоврядування. Якість життя сімей, що потребують соціальної допомоги, залежить від ефективності управління в закладах та організаціях, які надають соціальні послуги. Тому важливо, щоб діяльність соціальних служб була спрямована на досягнення максимального результату.

Ефективність в даному контексті означає досягнення мети соціальної роботи, яка полягає в наданні допомоги тим, хто її потребує, та підтримці вразливих верств населення. Фахівці соціальної служби прагнуть подолати складні ситуації, в яких опинилися отримувачі послуг, та сприяти їхній самостійності у вирішенні подальших життєвих труднощів.

Управління в центрах соціальних служб має свої специфічні особливості, які впливають на процес планування та оцінки діяльності. Спрямованість на

допомогу сім'ям та особам у складних життєвих обставинах вимагає від фахівців стресостійкості та здатності ефективно взаємодіяти з різними викликами.

Особливості роботи соціальних служб включають також високу відповідальність перед безпорадними людьми, дітьми, особами з обмеженими можливостями, що вимагає від фахівців врахування фізичних та психологічних аспектів у своїй роботі. Надання соціальної підтримки призводить до залежності отримувачів від наданих послуг, і це вимагає балансу між їхніми потребами та вимогами законодавства.

Недостаток кадрів та обмежене фінансування також ускладнюють роботу соціальних служб. Високий ризик професійного вигорання та нестача якісного підготовчого персоналу стають причинами відчутного впливу на ефективність роботи.

Оцінка ефективності соціальних служб повинна враховувати усі вищезазначені фактори та вимоги. Врахування специфічних особливостей роботи і планування на перспективу є ключовими етапами управління цим процесом.

Перед складанням програми чи перспективного плану діяльності соціальної служби слід враховувати наступні аспекти:

- Визначення проблем, які виникають на рівні громади та є об'єктом уваги центру соціальних служб.
- Аналіз причин виникнення проблеми та визначення масштабів її впливу.
- Збір та аналіз статистичних та аналітичних даних, які слід враховувати при визначенні напрямків роботи.
- Визначення мети програми.
- Сформулювання очікуваних результатів від виконання програми.
- Оцінка трудових, фінансових та матеріальних ресурсів.

Для підвищення ефективності роботи соціальних служб з людьми, які опинились в складних життєвих обставинах під час війни, можна врахувати наступні методичні рекомендації:

Аналіз потреб та ризиків:

- Провести детальний аналіз потреб цільової аудиторії, визначивши основні виклики та проблеми, з якими вони стикаються.
- Враховувати конкретні аспекти військового конфлікту, такі як травми, втрати близьких, евакуація, для належного реагування на потреби клієнтів.

Психосоціальна підтримка:

- Надавати професійну психосоціальну підтримку для подолання стресу та травм, пов'язаних з воєнним конфліктом.
- Використовувати методи консультування та терапії, спрямовані на зміцнення психічного стану клієнтів.

Індивідуалізований підхід:

- Побудувати індивідуальні плани підтримки, враховуючи конкретні потреби та ресурси кожного клієнта.
- Визначити ризики та фактори, які можуть ускладнити ситуацію особи, і розробити стратегії їх управління.

Тренінги та освітні програми:

- Організувати тренінги з розвитку особистісних та професійних навичок для полегшення реінтеграції в суспільство та ринок праці.
- Проводити освітні заходи з правової грамотності та соціальних прав, щоб клієнти були освіченими щодо своїх прав та можливостей.

Співпраця із громадськими організаціями:

- Встановити партнерства з громадськими організаціями, які надають додаткові ресурси та підтримку

НУБІП УКРАЇНИ

- залучати неприбуткові організації до реалізації проєктів та програм для забезпечення комплексної допомоги.
- Моніторинг та оцінка результатів.

- Впроваджувати систему моніторингу та оцінювання результативності програм та послуг.

НУБІП УКРАЇНИ

- Систематично здійснювати перегляди і вносити корективи в роботу служби на основі отриманих даних та зворотного зв'язку.

Сприяння соціальній інтеграції:

- Розробити заходи для покращення доступу до освіти, медичних послуг та житлового будівництва.

НУБІП УКРАЇНИ

- Сприяти створенню умов для інтеграції в робоче середовище та громадське життя.

Культурна компетентність:

НУБІП УКРАЇНИ

- Забезпечувати культурну компетентність персоналу, який працює з клієнтами, враховуючи їхню етнічну та культурну специфіку.

Ці рекомендації спрямовані на створення гнучкої та адаптивної системи підтримки для тих, хто стикається з важкими обставинами внаслідок воєнних подій.

НУБІП УКРАЇНИ

Отже, програма чи перспективний план роботи соціальної служби повинен бути спрямований на надання соціальної підтримки та послуг мешканцям, враховуючи їхні потреби та оперативно реагуючи на зміни в громаді.

НУБІП УКРАЇНИ

Для досягнення ефективної роботи соціальних служб із сім'ями та особами у складних життєвих обставинах слід дотримуватись наступних рекомендацій під час організації роботи:

Ретельний підбір та навчання персоналу, оскільки працівники є важливим ресурсом будь-якої організації. Забезпечення фахівців із соціальної роботи можливістю систематичного підвищення кваліфікації, відповідно до вимог

НУБІП УКРАЇНИ

законодавства, та надання фінансової підтримки для навчання та розвитку професійних навичок.

Організація для працівників неформальної освіти та участі в семінарах і тренінгах, спрямованих на покращення їхньої роботи та розвиток ключових навичок.

Забезпечення фахівців тими знаннями та навичками, які необхідні для успішного виконання їх завдань, зокрема, врахування особливостей взаємодії з отримувачами послуг в системі міжособистісних відносин.

Регулярне підвищення кваліфікації та навчання фахівців із соціальної роботи у важливих аспектах їхньої роботи, таких як робота з різними категоріями отримувачів послуг та розуміння впливу соціальних, економічних та культурних чинників на їхню роботу.

Процес атестації спрямований на підвищення рівня професійної діяльності через оцінку результатів роботи працівника та його ділових та професійних якостей. Рішення щодо відповідності чи невідповідності посади є результатом атестації. Успішне пройдення атестації служить однією з підстав для підвищення кваліфікації фахівців із соціальної роботи та є мотиваційним чинником для них.

Супервізія, виступаючи як професійна підтримка, полегшує роботу фахівців, особливо новозакріплених. У соціальній сфері, супервізія, орієнтована на людину, поєднує підтримку персоналу та функції контролю. Робота з сім'ями у складних життєвих обставинах включає в себе роботу з особистими проблемами, насильством, інвалідністю та бідністю. Таким чином, для ефективної допомоги фахівець повинен співчувати та емпатизувати з отримувачами послуг. Супервізія включає обговорення як емоційних аспектів роботи, так і конкретних практичних витоків.

Профілактика професійного вигорання є важливою для фахівців соціальних служб, які мають підвищений ризик потрапляння у категорію осіб із синдромом професійного вигорання. Цей синдром може виявитися механізмом

психологічного захисту у вигляді відсутності емоційного реагування на психотравмуючий вплив. Для запобігання професійному вигоранню пропонується включати в організацію роботи проведення тренінгів, спрямованих на згуртування колективу, майстер-класів з розвитку професійної мобільності, застосування здоров'язберігаючих принципів у взаємодії з отримувачами послуг та впровадження інших класичних і інноваційних методів для підвищення стресостійкості.

Забезпечення методичної підтримки для фахівців є важливим аспектом.

Співробітники соціальної служби повинні регулярно отримувати інформацію про зміни в законодавчих та нормативно-правових документах, а також методичні та інструктивні матеріали, які стосуються надання послуг. Це інформування слід забезпечувати систематично під час щотижневих нарад та методичних днів. Важливим є також можливість пересилати частину цієї інформації на робочі поштові скриньки працівників для забезпечення оперативності та своєчасності. Залучення зворотного зв'язку від працівників включає письмові звіти, обговорення на нарадах, застосування методів мозкового штурму та подання доповідних записок.

Співпраця із партнерськими та неурядовими громадськими організаціями, а також іншими установами та делегування повноважень є ключовим елементом в організації та наданні соціальних послуг сім'ям у складних життєвих обставинах. Хоча надання соціальних послуг сім'ям у складних життєвих обставинах є функцією держави, в Україні також існує мережа недержавних організацій, які можуть забезпечити ці послуги на рівні громади. Громадські організації, завдяки своїй мобільності, часто відіграють ключову роль у вирішенні нових соціальних проблем та ефективніше реагують на потреби у соціальній сфері. Під час роботи громадські організації спираються на очікування своїх клієнтів, мають значний досвід, користуються довірою та близькістю до клієнтів, особливо коли члени організацій самі безпосередньо стикаються з проблемою. Громадські організації володіють різноманітними

ресурсами, такими як волонтерська праця, підтримка на засадах «рівний - рівному» та альтернативні матеріальні ресурси. Злагодив зусиль державного сектору та громадських організацій для допомоги сім'ям у складних життєвих обставинах дозволить вивчити потреби та очікування отримувачів послуг, сформуванню громадську думку про соціальну проблему та надавати адресні соціальні послуги.

Інформування громадськості про діяльність соціальних служб є ще однією ключовою аспектом. Соціальні служби функціонують для мешканців громади, тому важливо, щоб вони надавали повну та прозору інформацію про свою роботу. Надання інформації є ефективним засобом привертання майбутніх отримувачів послуг та залучення громадськості до співпраці. Розробка інформаційних карток, довідників та буклетів, розміщення їх на інформаційних стендах та веб-сайтах, і використання під час проведення заходів може ефективно сприяти цьому процесу. Збір інформації з громадськості та відповіді на їхні питання через різні канали також важливі для підтримки діалогу та співпраці.

Щодо взаємодії з громадськістю, важливо враховувати наявність хибних стереотипів, які можуть впливати на ставлення до соціальної служби та отримувачів послуг. Важливо подолати ці стереотипи через проведення різноманітних заходів, таких як благодійні акції, святкування.

Внутрішній моніторинг та оцінка якості соціальних послуг включають в себе різноманітні методи, такі як перевірка та аналіз документації, спостереження за процесом надання соціальних послуг, бесіди та співбесіди, опитування та анкетування. Проведення аналізу документації та спостереження дозволяє вчасно коригувати індивідуальний план отримувача послуг, адаптуючи його до його потреб, фізичного та психологічного стану.

Суб'єктами опитування та анкетування мають бути як отримувачі соціальних послуг, так і надавачі. Отримувачі надають споживацьку оцінку, а фахівці висловлюють своє професійне бачення проблеми. Оцінка з боку

отримувачів є надзвичайно важливою для визначення подальших напрямків розвитку соціальної служби, виявлення попиту на види соціальних послуг та з'ясування ступеня задоволення їхніх потреб. Зворотний зв'язок з отримувачами послуг можна підтримувати через реєстрацію запитів, відгуків та скарг, наприклад, в формі журналу звернень та пропозицій. Усі звернення повинні розглядатися керівництвом, і на їхній основі приймаються необхідні управлінські рішення.

Після проведення внутрішнього моніторингу та оцінки якості соціальних послуг важливо провести виробничі наради, прийняти рішення щодо заохочення або притягнення до відповідальності працівників, а також спланувати заходи для усунення виявлених недоліків та покращення якості соціальних послуг.

Моніторинг та оцінка якості надання соціальних послуг фахівцями соціальної служби дозволяють виробляти соціальну роботу в громаді відповідно до потреб отримувачів послуг та поліпшити співпрацю між надавачами соціальних послуг та іншими зацікавленими установами та організаціями, включаючи громадські об'єднання.

Узагальнюючи вищезазначене, можна визначити, що підвищення та вдосконалення ефективності діяльності соціальних служб з сім'ями та особами, які опинились в складних життєвих обставинах, можливе при дотриманні наступних умов:

- Реалізація перспективної програми в соціальній службі, що ґрунтується на аналізі та плануванні.
- Строге виконання Державних соціальних стандартів у наданні соціальних послуг отримувачам.
- Забезпечення відповідної кількості працівників, що відповідає завданням, що стоять перед ними, з метою зменшення професійного вигорання та уникнення перевантаження роботою.
- Підвищення кваліфікації фахівців, включаючи керівників.

НУБІП УКРАЇНИ

- Забезпечення можливостей для професійного розвитку фахівців, їх участь у процесі прийняття рішень, забезпечення соціальних гарантій та адекватного рівня винагороди за працю.

- Впровадження спрощеної процедури для надання соціальних послуг та їх адаптація до потреб отримувачів.

НУБІП УКРАЇНИ

- Створення належних умов для роботи фахівців, включаючи належне приміщення для роботи, транспорт та технічні засоби.

- Комп'ютеризація процесів, зокрема звітності.
- Встановлення ефективної співпраці з суб'єктами взаємодії для

НУБІП УКРАЇНИ

- надання соціальних послуг сім'ям та особам у складних життєвих обставинах.

- Співпраця та делегування повноважень, включаючи соціальне замовлення та взаємодію з громадськими організаціями.

НУБІП УКРАЇНИ

- Акцент на отримувача послуг, використання індивідуального підходу в процесі надання соціальних послуг.

- Створення умов для мобілізації ресурсів громади для надання допомоги вразливим категоріям населення, включаючи благодійну діяльність бізнес-структур.

НУБІП УКРАЇНИ

Отже, на нашу думку, запропоновані заходи сприятимуть покращенню якості соціальних послуг, забезпечать доступність та оперативність дій фахівців соціальної служби. З іншого боку, вони сприятимуть реалізації індивідуальних

здібностей та можливостей кожного працівника, його творчого потенціалу, що позитивно вплине на удосконалення роботи соціальної служби в цілому.

НУБІП УКРАЇНИ

НУБІП УКРАЇНИ

Висновки до другого розділу

Якість соціальних послуг та соціально-демографічна ситуація в громаді напряму залежать від ефективності організації роботи з сім'ями, які перебувають у складних життєвих обставинах. Закон України «Про соціальні послуги», прийнятий у 2020 році, відкрив можливість використовувати технологію «ведення випадку» на законодавчому рівні. Цей підхід включає в себе кілька етапів, таких як аналіз заяви/звернення сім'ї, оцінка її потреб у соціальних послугах, ухвалення рішення щодо їхнього надання, планування, укладання договору та індивідуального плану, а також моніторинг та оцінка надання послуг. Важливою частиною цього процесу є максимальне залучення отримувачів послуг до вирішення їхніх власних життєвих проблем.

Аналіз діяльності Сумського міського центру соціальних служб з сім'ями в складних життєвих обставинах, включаючи обробку статистичних даних, ведення документації та особових справ, а також опитування отримувачів послуг, свідчить про те, що якість управління напряму впливає на якість життя таких сімей, які потребують соціальної допомоги. Управління соціальною службою включає в себе ряд дій, спрямованих на досягнення мети соціальної служби через формулювання цілей та змісту діяльності, постановку завдань, організацію процесу надання соціальних послуг та забезпечення контролю.

Ми розробили методичні рекомендації, які дозволять врахувати специфіку роботи з сім'ями в складних життєвих обставинах при плануванні діяльності. Ці рекомендації спрямовані на збереження та розвиток кадрового потенціалу, а також на підвищення якості надання соціальних послуг сім'ям, які опинились у складних життєвих обставинах.

РОЗДІЛ 3.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДНО-ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОЇ РОБОТИ

3.1. Основні заходи допомоги безробітним, які втратили роботу у зв'язку з війною, основні методи допомоги у виборі нової професії, навчального закладу для отримання нової професії, або вибору нового місця роботи

Основним заходом допомоги безробітним, які втратили роботу через скорочення виробництва та тривалий час перебувають на обліку у службі зайнятості, є професійна консультаційна бесіда. Цей метод допомагає у виборі нової професії, виборі навчального закладу або знаходженні нового місця роботи. Професійна консультаційна бесіда — це особистісно-орієнтоване спілкування, під час якого здійснюється загальне орієнтування в проблемах безробітного, пов'язаних з його професійними планами або вибором професії, навчального закладу та місця роботи. Вона надає допомогу відповідно до його потреб.

У попередньому визначенні завдань клієнто-орієнтованої консультаційної бесіди важливо виділити кілька предметних доміант, які створюють раціональне бачення цього складного психологічного простору. Першою такою доміантою є особистість безробітного. Наступною домінуючою складовою є безпосередній процес надання допомоги у виборі професії, профілю навчання та працевлаштування, де самостійними завданнями, що забезпечують потенціал допомоги, виступають:

- встановлення взаємовідносин довіри і прийняття;
- забезпечення належної динаміки стосунків, що веде до усвідомлення та можливого розв'язання проблем безробітного;
- зняття психологічних бар'єрів;
- визначення й використання можливостей впливу на безробітного.

Проведення клієнто-орієнтованої професійної консультативної бесіди вимагає врахування певних психологічних закономірностей, що визначають успішність її протікання. Так, в процесі проведення клієнто-орієнтованої проф. консультативної (між іншим і психологічної) бесіди виділяють декілька етапів, що носять досить умовний характер, не мають чітких меж, а тому консультант може реалізовувати мету декількох етапів одночасно.

Технологія проведення клієнто-орієнтованої консультативної бесіди передбачає спеціальні прийоми, які консультант, діючи в рамках тих чи інших процедур консультування, використовує для виконання цих процедур на кожному з етапів бесіди. В рамках загальної процедури проведення клієнтоорієнтованої проф. консультативної бесіди важливе значення має зустріч з безробітним, налагодження з ним контакту, взаєморозуміння. Основне завдання професійного консультанта на початок бесіди — бути каталізатором активації процесу спілкування. При цьому комунікативною позицією профконсультанта може бути як позиція рівноправності, так і нерівноправності. Причому, в останньому випадку, провідну роль може відігравати як безробітний, що слідує за профконсультантом, так і сам консультант. Вже з перших хвилин бесіди консультант повинен досить точно визначити, як сам безробітний відноситься до своїх проблем.

Наподеглива вимога чогось певного свідчить про ригідність установки, про опір тому, щоб змінюватися самому. Жвава увага до особи, спроба зав'язати з профконсультантом розмову про щось інше (наприклад, інтерес до того, що то стоїть за прилад, що він вимірює), свідчить про те, що істинної проблеми у безробітного немає і він прийшов до профконсультанта з якоїсь іншої причини. Це може бути цікавість або він хоче «відмітитися» в очах іншого психолога, щоб сказати, що він робив усе, щоб вирішити свої проблеми, навіть відвідав профконсультанта.

На наш погляд, говорити про нещирість безробітного не слід. Не варто заздалегідь позбавляти особистість можливості вийти на розуміння якоїсь

проблеми. Слід пам'ятати, що будь-яка людина, яка щойно прийшла на консультацію, спочатку буде не зовсім готова до серйозної і змістовної розмови з профконсультантом відносно своїх проблем. Вона або буде хвилюватися, або ще деякий час знаходитиметься в стані переживань і роздумів, пов'язаних зі своїми попередніми справами. В будь-якому випадку їй необхідний час для того, щоб заспокоїтися й психологічно налаштуватися на серйозну розмову з профконсультантом, тобто час для адаптації.

Визнання суб'єктивних бар'єрів, що довелося безробітному подолати, проявлення профконсультантом поваги і позитивного ставлення до нього є одним з можливих прийомів зменшення опору з його боку. Якщо людина зосереджена на своєму внутрішньому стані, ніби прислуховується до самої себе, не надто звертаючи увагу на оточуючий світ, це вказує на її загостреності на своїй власній проблемі, на те, що вона справді існує.

Для досягнення мети дослідження заходів для відновлення трудової діяльності серед безробітних проводилося емпіричне дослідження. Попередньо нами було опитано 350 осіб (238 осіб з м. Києва та 112 осіб – вимушені переселенці) задля визначення соціально-психологічної готовності безробітних до зміни професії та перенавчання.

Дослідження виявило ряд соціально-психологічних бар'єрів, що впливають на готовність безробітних до зміни професії. Серед них вказуються низький рівень прагнень до особистісного і професійного розвитку, слабка мотивація досягнень, високий рівень напруженості і дратівливості, що може бути спричиненим незадоволеними потребами та нереалізованими цілями. Деякі дії безробітних можуть бути неефективними, іноді вони витрачають час марно.

У зв'язку з цим була розроблена програма соціально-психологічної підтримки для безробітних громадян, яка включає такі етапи:

Психо-діагностична підтримка:

На цьому етапі використовувалися психо-діагностичні методи для визначення особливостей характеру та професійно важливих якостей

безробітних. Це допомагало усвідомити свої психологічні особливості та відношення до професійних вимог.

Психо-корекційна, психотерапевтична підтримка: Націлена на зниження напруження, тривоги та підвищення впевненості в собі. Для цього використовувалися тренінг та психологічна корекція у формі групової роботи.

Професійно-інформаційна та психолого-просвітницька підтримка: Спрямована на самопізнання та самоідентифікацію. Безробітні навчалися оцінювати психологічні вимоги професії до спеціаліста, порівнюючи їх з власними психологічними якостями.

Довідково-інформаційна підтримка: Спрямована на ознайомлення безробітних з вакантними робочими місцями та інформаційними ресурсами, які надають відомості про вакансії та умови працевлаштування.

Програма використовує різноманітні методи, включаючи діагностичні процедури, психотехніки, інформування, групові дискусії та рольові ігри, для підвищення соціально-психологічної готовності безробітних до подальших кроків у відповідності з теоретичною моделлю.

Взаємодія з мотиваційним компонентом включала у себе заходи для підвищення інтересу безробітних до пошуку роботи шляхом зміни професії та перенавчання, а також стимулювання їхнього бажання досягнення успіху.

Опрацювання емоційного компоненту передбачало зменшення рівня фрустрації у безробітних, зняття емоційних та поведінкових обмежень, а також розвиток навичок відвертого висловлювання та особистісної автентичності. Вплив на когнітивний компонент здійснювався через акцентування на позитивних аспектах учасників тренінгу, розкриття їхніх здібностей та відповідність професії особистим характеристикам безробітних.

В області орієнтаційного компоненту величі працювали над пошуком виходів зі складних життєвих ситуацій для безробітних. Таким чином, програма підтримки безробітних базувалася на системному підході та спрямовувалася на подолання суб'єктивних обмежень в структурі психологічної готовності

безробітних. Це враховувало вікові особливості учасників взаємодії та основні принципи і закономірності групової роботи. Програма включала конкретні змістовні компоненти та блоки, спрямовані на вирішення конкретних завдань, і базувалася на сучасних методологічних розробках.

Під час розробки тренінгу, ми дотримувалися загальних орієнтирів, визначених О. Горбатовою, зокрема, створення постійного складу групи, присутність групового тренера з його власною концепцією тренінгу, чітка організація простору і часу, використання активних методів роботи та підтримання атмосфери психологічної безпеки. Удосконалена програма психологічної підтримки включала міні-лекції, рольові ігри, індивідуальні та групові завдання, мозковий штурм та вправи на релаксацію. Все це підсилювалося груповим обговоренням в кінці кожного заняття, що сприяло висловленню учасниками своїх емоцій та вражень від проведеного тренінгу, а також обговоренню важливості та актуальності отриманих навичок. Дискусії та групове обговорення сприяли максимальній активності і внеску кожного учасника, а критеріями ефективності програми були суб'єктивна та об'єктивна оцінка, а також систематичне спостереження.

Об'єктивна оцінка ефективності тренінгу включала в себе використання психологічних тестів, спрямованих на вивчення змін у психічному стані учасників. Оцінка змін проводилася порівнянням результатів первинної та завершальної діагностики. Суб'єктивний підхід враховував оцінки самими безробітними. Систематичне спостереження за учасниками надавало обширну інформацію про успішність тренінгу. У тренінгову програму залучались особи з низьким та середнім рівнем соціально-психологічної готовності, адже високі рівні готовності в групах були відсутні. Аналіз динаміки змін вказував на позитивні тенденції як у жінок, так і в чоловіків експериментальних груп.

Після завершення тренінгу в групі безробітних відбулися зміни за мотиваційними показниками, зокрема в прагненні до досягнень, самовдосконаленні, розмаїтті та змінах. Перекваліфікація стала значущим

елементом у професійному становленні особистості, допомагаючи учасникам орієнтуватися у професійному просторі. Тренінг дозволив виявити потенціал учасників, надав їм інформацію про актуальні професії на ринку праці та допоміг провести аналіз відповідності їхніх професійних знань, вмінь та якостей вимогам ринку.

Оцінка результатів дослідження свідчить про покращення загального рівня соціально-психологічної готовності безробітних до зміни професії та перенавчання. Зміни показників від низького до середнього та високого рівнів після психодіагностичного вимірювання свідчать про доцільність використання

розробленої тренінгової програми для усвідомлення важливості перенавчання для успішного працевлаштування та задоволення базових та актуальних потреб. Тренінг допоміг виявити внутрішні ресурси учасників, підсилити їхні сильні сторони та знайти ефективні методи самопідтримки в різних життєвих ситуаціях.

Суб'єктивна оцінка безробітних підтверджує ефективність тренінгової програми, де більшість учасників визнали важливість теми, отримали багато знань та досвіду, вважали тренінг цікавим та вклали велику кількість особистих сил і емоцій для досягнення особистих та групових цілей.

За ознакою потреби у психологічній допомозі безробітних можна поділити на декілька груп:

1) Мають реалістичний професійний вибір і свідоме ставлення до навчання або працевлаштування, тому потребують лише спрямування на відповідне перенавчання або робоче місце.

2) Мають нереалістичний професійний вибір або професійно невизначені та потребують профконсультаційної допомоги.

3) Мають неадекватну стратегію пошуку роботи через брак досвіду працевлаштування, потребують тренування відповідних навичок.

4) Неуспішне працевлаштування пов'язано з психологічними проблемами безробітного, які не призводять до стійкого зниження рівня соціальної адаптації (посттравматичні розлади, неадекватна самооцінка тощо).

Саме ця категорія безробітних потребує найінтенсивнішого психологічного супроводу, спрямованого на підвищення адаптивних можливостей аплікантів.

5) Мають пасивну стратегію працевлаштування та відсутню мотивацію працевлаштування у певний період свого життєвого шляху, завдяки впливу інших обставин (особи передпенсійного віку, багатодітні матері, мешканці села з дефіцитом робочих місць). Потребують лише співбесіди, спрямованої на прояснення наявної мотивації.

6) Неуспішне працевлаштування та неадекватна стратегія пошуку роботи пов'язана із суттєвими порушеннями адаптивності аплікантів (нервово-психічні розлади, залежні стани тощо). Ця категорія потребує ретельного психодіагностичного обстеження та спрямування до відповідного спеціаліста. Третя та четверта категорія безробітних може отримати необхідну психологічну допомогу в умовах групової роботи, тоді як інші категорії можуть потребувати радше індивідуального психологічного консультування.

Використання психологічних методик і тестів не є обов'язковим для всіх безробітних. Перша категорія вимагає психофізіологічного обстеження лише при спрямуванні на спеціальності обов'язкового професійного відбору, пов'язані з високим ризиком або відповідальністю. Друга категорія має бажання використовувати профорієнтаційні методики, тоді як для шостої категорії потрібне комплексне ретельне дослідження порушень психічних процесів, функцій та особистісних розладів.

Приналежність до конкретної категорії є ситуативною і може змінюватися протягом перебування на обліку. Діагностика цієї приналежності повинна проводитися спеціалістом з працевлаштування через спостереження та співбесіду, щоб визначити успішність стратегії працевлаштування та виявити порушення соціально-психологічної адаптивності. Спрямування на психологічну чи профорієнтаційну консультацію також повинно проводити спеціаліст з працевлаштування, дотримуючись принципу обізнаної згоди.

Метою надання психологічної підтримки безробітним повинно стати запобігання розвитку негативних тенденцій у психології людей, подолання труднощів розвитку особистості та усунення конфліктних ситуацій. Для досягнення цієї мети можуть бути використані різні методи, такі як психологічне та психотерапевтичне консультування, психологічна діагностика, психологічний тренінг, психологічна корекція та інші індивідуальні та групові методи психологічної роботи. Особлива увага повинна бути зосереджена на найоптимальніших методах для використання у Державній службі зайнятості.

Психологічна профілактика може сприяти повноцінному психічному розвитку особистості безробітного, попередженню можливих проблем та конфліктів, у тому числі рекомендації щодо поліпшення умов самореалізації. Психологічне консультування може бути ефективним для допомоги безробітному в самопізнанні, адекватній самооцінці та адаптації в реальних умовах, формуванні ціннісно-мотиваційної сфери та подоланні кризових ситуацій. Активна психологічна корекція може спрямовуватися на усунення відхилень у розвитку психіки та особистості, гармонізацію міжособистісних відносин безробітного. Система надання психологічної підтримки безробітним повинна включати розподіл обов'язків, відповідального ставлення.

У практиці психологічної роботи з безробітними в Україні розрізняють психологічну підтримку та психологічну допомогу. Психологічну підтримку отримують всі клієнти служби зайнятості, в той час як психологічну допомогу надають лише тим, хто цього потребує. Фахівці центру зайнятості, які обслуговують клієнтів, здійснюють психологічну підтримку, а психологічну допомогу надають спеціалізовані фахівці-психологи. Форми та методи психологічної підтримки впроваджено в процедури ЄТНАСП, переважно пов'язані з техніками спілкування фахівців з клієнтами. З іншого боку, форми та методи психологічної допомоги є спеціальними, глибокими і пов'язаними з такими рівнями, як психологічна просвіта, психологічне консультування (професійне консультування) та інтенсивна психологічна корекція.

НУБІП УКРАЇНИ

Мета психологічної підтримки безробітних в центрах зайнятості полягає в сприянні ефективній зайнятості населення та створенні умов для професійного самовизначення громадян. Ця підтримка спрямована на підвищення мотивації безробітних до праці, активізацію їхньої позиції у пошуку роботи та працевлаштуванні, а також скорочення термінів пошуку роботи та працевлаштування. Психологічна підтримка також призначена для повного вирішення психологічних проблем, які можуть перешкоджати психологічній і соціальній самореалізації та покращенню адаптації до сучасних умов.

НУБІП УКРАЇНИ

Після проведеної психодіагностичної роботи, де виявлено блокування внутрішньої комунікації та відсутність усвідомлення проблем ситуації безробіття в їхніх вчинках та мотивації, використано міні-лекцію на першому етапі. Ця лекція наголошувала, що сучасне суспільство стає більш різноманітним і мобільним, де підприємства та професії не є вічними. Закриття підприємств та відкриття нових є нормою, і для успішного працевлаштування важливо бути готовим до навчання, підвищення кваліфікації та адаптації до нових умов. Підкреслено, що позитивне налаштування може зробити людину неремонтованою, навіть при мінімальних можливостях. Страх невдачі та безробіття може призвести до зниження активності в пошуку роботи, а правильне сприйняття ситуації працевлаштування може полегшити її ефективність. Отже, робота з психологічними аспектами допомагає вирішувати проблеми самовизначення та ефективного працевлаштування осіб, які прагнуть знайти роботу, але стикаються з труднощами.

НУБІП УКРАЇНИ

НУБІП УКРАЇНИ

Висновки до третього розділу

Джерелами формування унікального психологічного стану безробітних є перекручення потреб, порушення звичної структури часу та порушення звичайного порядку дій. Психологічний стан особи в умовах безробіття розвивається в залежності від етапу розвитку даної ситуації, тривалості періоду безробіття, особистісних характеристик та різноманітних факторів на рівні макро- та мікросередовища безробітного. В певних обставинах психологічний стан особи, яка перебуває у стані безробіття, може приймати характер стресового або кризового стану.

Важливим джерелом формування психологічного стану безробітних є перекручення їхніх потреб. Ситуація безробіття може викликати деформацію потреб у самій особі, призводячи до зміни пріоритетів, переоцінки цілей та перспектив. Безробіття порушує звичну структуру часу, оскільки особа втрачає регулярний графік роботи та режим дня, що може викликати відчуття невпевненості та дезорієнтації.

Зміна порядку дій є ще одним фактором, що впливає на формування психологічного стану безробітних. Вони можуть відчувати невпевненість у майбутньому, оскільки необхідно адаптувати своє життя до нових умов та шукати шляхи пристосування до нових реалій.

Психологічний стан осіб, що переживають безробіття, еволюціонує на різних етапах ситуації безробіття. Це може бути етап втрати роботи, етап пошуку нової роботи, а також етап адаптації до нових умов життя та можливого професійного переосвіти.

На певних етапах цей психологічний стан може перетворитися на стресовий або кризовий. Наслідки переживання ситуації безробіття можуть виявлятися як під час самого періоду безробіття, так і у подальшому житті особи.

Це може включати зниження самооцінки, втрату мотивації, проблеми у взаємодії з оточуючими та втрату соціального статусу. Такі наслідки вимагають уваги та підтримки з боку спеціалізованих служб та соціальних програм для безробітних.

У подальших етапах ситуації безробіття, особливо під час пошуку нової роботи та процесу адаптації до нових умов, важливо надавати безробітним ефективну психологічну підтримку та розробляти програми, спрямовані на зниження стресу та поліпшення психологічного стану.

Для підвищення ефективності роботи соціальних служб з безробітними важливо розглядати психологічний аспект ситуації безробіття. Методичні рекомендації можуть включати:

Проведення індивідуальних консультацій: Спеціалізовані психологи можуть працювати індивідуально з кожним безробітним для визначення його потреб, розробки плану дій та підтримки психологічного стану.

Групові заняття та тренінги: Організація групових сесій, на яких безробітні можуть обмінюватися досвідом, взаємодітримувати один одного та отримувати поради з пристосування до нових умов.

Розвиток навичок самоменеджменту: Навчання безробітних ефективному управлінню часом, стресом та емоціями, а також розвиток навичок постановки та досягнення мети.

Професійна орієнтація та перепідготовка: Допомога визначити нові кар'єрні цілі, оцінка потреб у професійному навчанні та планування перепідготовки для покращення конкурентоспроможності на ринку праці.

Створення сприятливого середовища: Забезпечення підтримки та створення позитивного, сприятливого середовища, де безробітні можуть відчувати підтримку спільноти.

Працевлаштування та кар'єрний розвиток: Розробка програм та заходів, спрямованих на активну допомогу у пошуку роботи, підготовку до інтерв'ю та розвиток кар'єри.

Надання безробітним можливостей для розвитку особистісних якостей, зниження стресу та збереження психічного здоров'я може значно поліпшити їхню готовність до змін та впорядкування нових викликів.

ВИСНОВКИ

У ситуації економічного занепаду та воєнного конфлікту на державному рівні спостерігається спроба збільшення кількості вакансій шляхом застосування грошово-кредитного регулювання, зокрема шляхом зниження відсоткової ставки. Це, в свою чергу, активізує інвестиційні та споживчі видатки, підвищуючи рівень ефективного попиту та сприяючи зростанню обсягів продаж компаній.

Привлечення нових працівників призводить до збільшення витрат, що впливає на створення нових робочих місць. Однак у сучасній економіці цих заходів може бути недостатньо. Безробіття не є ні економічно, ні соціально доцільним. Зростання рівня безробіття може призвести до втрати покупельної спроможності населення та створення ризику соціальної напруженості, особливо в контексті України.

Оскільки економіка на даний момент не може додатково витратити ресурси на підтримку безробітних, необхідно впроваджувати ефективні програми психокорекції, які включають як групову, так і індивідуальну роботу. Ці програми передбачають переструктурування внутрішніх позицій, цінностей та знаходження нових стимулів для пошуку роботи.

Наше дослідження підкреслює необхідність перегляду законодавства України в частині регулювання зайнятості населення, зокрема щодо матеріальної допомоги та визначення статусу безробітних. Пропонується також оновлення організаційної структури та методів діяльності Державної служби зайнятості, а також адаптація законодавства до зарубіжного досвіду в галузі служб зайнятості.

Результати нашого дослідження свідчать про те, що програми психосоціальної підтримки допомагають безробітним підвищити готовність до змін у професійному житті, активізувати внутрішні ресурси та знайти ефективні стратегії самопідтримки. Однак, враховуючи динаміку змін у поведінці та ставленні безробітних, можна зробити висновок, що групова робота може вимагати більше часу для досягнення повноцінного психологічного розвитку учасників.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Блінов О. А. Соціально-психологічні основи реабілітації в соціальній роботі: практикум. Київ: НАУ, 2013. 80 с.
2. Борщ В. І. Сучасні тенденції розвитку системи охорони здоров'я в Україні: порівняльний аналіз. Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії. 2018. Вип. 6. С. 215–221.
3. Віщукаєва К. М. Соціальний супровід клієнта: навчальний посібник. Одеса: видавництво Букаєв Вадим Вікторович, 2017. 322 с.
4. Волкова В., Глушкова К. Соціально-педагогічна робота з сім'ями, що опинилися у складних життєвих обставинах. Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету. Серія. Педагогіка. 2013. № 2 (11). С. 37–42.
5. Горбунова-Рубан С. О., Вітковська І. М. Система надання соціальних послуг: сучасний стан. SOCIOПРОСТІР. 2017. № 9. С. 17–22.
6. Гордуз О. А. Нормативно-правові аспекти забезпечення захисту прав дітей в Україні. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Юриспруденція. 2013. Вип. 61 (1). С. 20–22.
7. Гринчишин І. М. Спроможність територіальних громад: теоретичний дискурс. Socio-economic problems the period of Ukraine. 2018. № 6 (124). С. 51–56.
8. Гусак Н.Є. Соціальна реабілітація: підходи до визначення поняття. Соціальна політика та соціальна робота. 2008. № 1. С. 103–114.
9. Деякі питання діяльності центрів соціальних служб: Постанова Кабінету Міністрів України від 01 червня 2020 р. № 479 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/479-2020-%D0%BF#Text>
10. Діагностика соціальної роботи як умова успішного її функціонування. Соціальна робота: технологічний аспект.

навчальний посібник / за редакцією А. Й. Капської. К.: ДЦСССМ, 2004. С. 73–82.

11. Журавель Т. В. Соціальна профілактика як напрям соціально-педагогічної діяльності. Соціальна педагогіка / за загальною редакцією

О. В. Безпалько: навчальний посібник. К.: Академвидав, 2013. С. 85–101.

12. Зверева І. Д., Кияниця З. П., Кузьмінський В. О., Ніколаєнко Л. О., Соціальний супровід сімей, які опинилися в складних життєвих

обставинах: запитання та відповіді: методичний посібник. Київ: ЦСССДМ, 2006. 93 с.

13. Зверева І. Д., Іванова Т. Б. Концептуальні основи соціального захисту людей з функціональними обмеженнями. Інвалід і суспільство: проблеми інтеграції. К., 1995, С. 4-10.

14. Здійснення соціальної роботи із сім'ями, які перебувають у складних життєвих обставинах: методичні рекомендації в допомогу спеціалістам центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді.

Миколаїв: СССДМ, 2016. 66 с.

15. Інтегровані соціальні служби: теорія, практика, інновації: навчально-методичний комплекс / загальна редакція І. Д. Зверєвої, Ж. В. Петровича. К.: Фенікс, 2007. 528 с.

16. Капська А. Й. Соціальна робота: Навчальний посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2005. 328 с.

17. Киричук В. Основи психології / За заг. ред. О. В. Киричука, В. А. Роменця. Київ: Либідь, 2002. С. 9–45.

18. Конституція України: офіційний текст. Київ: КМ, 2013. 96 с.

19. Лозинський В. Техніки збереження здоров'я. Київ: Главник, 2008.

160 с.

20. Лукашевич М. П., Мигович І. І. Теорія і методи соціальної роботи: навчальний посібник. К.: МАУП, 2003. 382 с.

21. Психологічний словник / за ред. Н. А. Побірченко. Київ: Науковий світ, 2007. 274 с.

22. Теоретичні основи педагогіки й сучасні аспекти виховання. Матеріали науково-практичної конференції (м. Хмельницький, 13-14 травня 2022 р.). Херсон: Видавництво «Молодий вчений», 2022. 76 с.

23. Шляхи розвитку науки в сучасних кризових умовах: тези доп. II міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, 3-4 червня 2021 р. Дніпро, Україна, 2021. 513 с.

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України